

ชื่อพื้นเมือง

ก้านเหลือง

ชื่อสามัญ

Cheeswood

ชื่อวิทยาศาสตร์

Nauclea orientalis (L.) L.

ชื่อวงศ์

RUBIACEAE

ชื่ออื่น

กระทุ่มคลอง กระทุ่มน้ำ (ภาคกลาง ภาคใต้) ตะกั่ว สะแกเหลือง (กลาง) ตุ่มซัก ตุ่มคำ (ภาคเหนือ) ตุ่มดง (ลำปาง บุรีรัมย์) ตุ่มเหลือง (แม่ฮ่องสอน)

ลักษณะทั่วไป

ไม้ต้น ขนาดกลาง สูง 10-20 เมตร ผลัดใบ ลำต้นใหญ่ มักคดงอ แตกกิ่งต่ำ เรือนยอดเป็นพุ่มกลมแน่นทึบ เปลือกนอกสีเทาอมดำ แตกเป็นร่องตามยาว ไม่เป็นระเบียบ เปลือกในสีเหลือง ตามยอดและกิ่งอ่อน มักมีขนประปราย กิ่งแก่เกลี้ยงตามข้อแบนเล็กน้อย

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก ใบรูปรีหรือรูปไข่ค่อนข้างกว้าง บางครั้งเกือบเป็นแผ่นกลม กว้าง 5-14 เซนติเมตร ยาว 8-25 เซนติเมตร ปลายป้านหรือมน โคนมนกว้างหรือเว้าเล็กน้อย ขอบใบเรียบ แต่เป็นคลื่นห่างๆ แผ่นใบด้านบนสีเขียวเป็นมัน ด้านล่างสีจางกว้าง มีขน

ดอก ช่อดอกเป็นช่อกระจุกแน่น กลม ออกเดี่ยวๆ ตามปลายกิ่ง ประกอบด้วยดอกสีเหลืองอ่อน ขนาดเล็กจำนวนมาก กลิ่นหอม แต่ละดอกแยกจากกัน เมื่อดอกบานเต็มที่ขนาด 3-5 เซนติเมตร กลีบรองกลีบดอก 5 กลีบ ขนาดเล็กมากโคนติดกันตลอด ปลายแยกเป็น 5 แฉก กลีบดอกยาว 6-9 มิลลิเมตร โคนติด

ผล ผลขนาดเล็ก รูปรี เป็นเหลี่ยมเล็กน้อย ผิวแห้งมีจำนวนมาก เบียดกันแน่นแกนข้อขน เส้นผ่านศูนย์กลาง 3-4 เซนติเมตร ระหว่างผลมีเยื่อบางๆ ผลจะหลุดแยกออกจากกันได้ง่าย เมล็ดมีขนาดเล็กมาก รูปขอบขนานแกมกระสวย ผิวผลคล้ายมีขนดำสั้นๆ

การขยายพันธุ์

ใช้เมล็ดเพาะชำ

การกระจายพันธุ์

พบเขตกระจายพันธุ์ทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงใต้และภาคกลาง บนพื้นที่ราบต่ำจนถึงสูงจากระดับน้ำทะเล 600 เมตร ขึ้นห่างๆ ใกล้ธารน้ำใหญ่ ในป่าเบญจพรรณ ป่าโปร่งที่ค่อนข้างชุ่มชื้น และริมฝั่งแม่น้ำลำคลอง